

2. АНАЛІТИЧНА ЗАПИСКА

Нова історія (8, 9 клас програми «История Отечества»)

Джерело:

Примерная основная образовательная программа по учебному предмету «История Отечества: 5-9 кл.» / сост. Морозов П.Л., Сиверская Е.В., Пестрецов В.В., Кожемяка О.Л., Тур Л.И., Могила Н.А., Балацун ПА., Симицько Н.С., Виновет Т.В., Чепига Г.Г., Хаталах О.В. – 4-е изд. перераб., дополн. – ГОУ ДПО «ДонРИДПО». – Донецк: Истоки, 2019. – 84 с.

Моєю метою було проаналізувати нову історію за програмою 2019 року «История Отечества» так званої «ДНР», що охоплює матеріал 8 і 9 класів.

Вже на початку програми в пояснювальній записці ми зустрічаємо вагомі протиріччя: спочатку автори програми нас запевнюють, що істотним внеском даного навчального предмета «в освіту і розвиток особистості є історизм як принцип пізнання і мислення, що передбачає усвідомлення приналежності суспільних явищ до того чи іншого часу», а згодом в програмі чітко написано, що «знання про історичний досвід людства та історичний шлях російського народу і народу Донбасу важливі і для розуміння сучасних суспільних процесів» (стр. 6, 9 кл).

Завдання даного курсу з історії, згідно програми, визначає загальні базові принципи історичної освіти, а саме – «розгляд російської історії як частини світового історичного процесу, розуміння особливостей її розвитку, місця і ролі в світовій історії і в сучасному світі». Таким чином, виховний потенціал історичної освіти в розумінні авторів програми полягає в формуванні громадянської ідентичності та патріотизму на основі саме російської ідентичності.

Автори програми зауважують, що: «курс побудований за проблемно-тематичним принципом і має на меті показати важливість і цивілізаційну значимість даного періоду російської історії як для становлення Росії, так і для формування основних геополітичних чинників в історії Донецького регіону».

У викладі програми часто зустрічаються не підкріплені фактами судження, про це ясно свідчить уривок з програми: «... история Донбасса – рассматривается в контексте развития Европы (Евразии) и отражает развитие региона во всей сложности и динамичности процесса в рамках восточнославянской цивилизации и доминирующего воздействия с XVI в. российской государственности; – раскрывает системные особенности исторического процесса в Донбассе, начиная с эпохи формирования восточнославянского этнокультурного пространства и по настоящее время».

Далі в програмі ми бачимо приклад контрпропаганди: «изучение истории Донбасса, начиная с XVII-XVIII вв. до настоящего времени, является особо актуальным и востребованным. С XX в. история Донбасса

подвергалась многократным искажениям националистических историков Украины» (стр.13, пр. 5-9 кл.), «Западнорусские земли под властью Речи Посполитой» - вместо термина «Правобережная Украина» (стр. 44, 8 кл.).

Серед прикладів антиукраїнської спрямованості програми, можна вказати такий: звертає на себе увагу те, що у 8 класі майже не зустрічається назва «Україна» (хоча цей політонім теж вже побутував у нові часи), а використовуються історичні назви «Гетьманщина», «Малоросія». І при цьому назва «Україна» раптом виринає у реченні «Вхождение Украины в состав России» (с. 44, 8 кл., Тема 4). Якщо йти за логікою попереднього викладу програми, очікуваним є таке формулювання: «входження Гетьманщини до складу Московської держави», тобто використання історичних назв держав. Назва «Україна» ніби з'являється нізвідки. Так само, вона більше майже не зустрічається (тільки зрідка, у антиукраїнському контексті, приклад був наведений вище). Це наводить на висновок, що уникнення політоніму «Україна» є свідомим. В той же час, припускаємо, що не випадковим є поява речення «Вхождение Украины в состав России». Воно має закласти в свідомості учнів упевненість у тому, що Україна стала складовою Російської держави ще у XVII ст., а, отже, сучасні зазіхання Росії на суверенітет Української держави є закономірними.

До речі, у цій же темі 4 війна (або, за іншою концепцією, революція) під проводом Б. Хмельницького подається у душі російської історіографії як повстання, що зменшує значення і масштаб ключових подій в житті українського народу середини XVII ст.

Можна також відзначити наявність емоційно забарвлених речень в програмі, передусім, вони зустрічаються у формулюванні тем для практичних занять: «Герои Крымской войны», «Война 1812 – война России против Европы?!» (9 кл.); «Полтавская «виктория» и Нарвская «конфузия»» (8 кл.), «Крым российский!» (8 кл.), «Это – Россия! Здесь родится Донбасс!» (8 кл.), «Войско Донское и Войско Запорожское – враги или союзники?!» (8 кл.).

В ході аналізу програми було проведено порівняння її з попередніми програмами з предмету «История отечества» 8-9 класу Міністерства освіти і науки так званої «ДНР», зокрема, 2016 року. Ми можемо сказати, що вступні частини цих програм не є аутентичними авторськими текстами, а були запозичені з інших джерел, а саме – вибірки з програм Білорусії та Татарстану (про що свідчить перевірка на плагіат).

Порівнюючи учбовий матеріал програм «Истории отечества» за 2016 та 2019 роки, можна одразу побачити, що кількість годин змінювалась. Так, в 2016 р. у 8 класі відводилося на вивчення історії 35 годин, а у 2019 р. – вже 49,5 годин на рік; те ж саме і в 9 класі: в 2016 р. відводилося 52 години, а в 2019 р. кількість годин стала становити 49,5.

Програми одна від одної відрізняються за змістом, порівняння їх між собою свідчить, що за ці два роки «ДНР» поступово переходила на російські стандарти, впроваджувала російську освітню систему та практично повністю забезпечила російськими підручниками школи, що можна побачити, проаналізувавши зміни у рекомендованому списку літератури.

У висновку можна сказати, що сама програма несе в собі антиукраїнську направленість і безпосередньо впливає на формування у школярів російської ідентичності. Також автори програми намагаються вписати історію Донецького краю у стандарти російської історії і російського ментального простору, що нав'язується в усій шкільній програмі і безпосередньо є інструментом гібридної війни.

Безсумнівно, учні з непідконтрольних територій мають право навчатись в українських навчальних закладах, проте, на мою думку, необхідна продумана цілеспрямована і делікатна робота щодо надолуження прогалин та корекції викривлень історичних знань, які вони отримали під час навчання на окупованих територіях, задля їхньої адаптації до сучасного українського суспільства.